

ampak da se zanaša na besedo naših ljudi, ktere poprašuje za njih mnenje. Od teh pa moramo terjati, da so saj toliko zmožni slovenskega jezika, da morejo ločiti dobro od slabega, in da potem pošteno izrečejo sodbo brez „obschon“, „wenn auch“, „aber doch“ itd. Ker je ta knjiga za niže realke in gimnazije pisana, se nadjamo, da posihmal se zastran tega nauka ne bode moglo več ugovarjati, da nimamo knjige za to. Drugi del natoropisa (prirodopisa) pa, ki ga pričakujemo o rastlinstvu od gosp. prof. Tuška, bode nadaljevalo to slovstvo.

Al ne samo za omenjene šole je ta knjiga narejena, temuč pripravna je tudi za nedeljske šole pa tudi za domače berilo ukaželjnim, odraščnim ljudem, katerim popisuje 337 živali. Trije imeniki opisanih živali: slovenski, latinski in nemški, kažejo bravcu, kje da more brž najti opis te ali une živali. In tudi to je prav praktično.

* *Luka Vukalović i boj na Grahovcu* na spasovdan godine 1858. Pjesma od Radovana. U Zagrebu.

Epos v slavo junaka Luka Vukalovića nam v tej knjigi na 188 stranéh priobčuje jugoslovenski rodoljub in pesnik Radovan. Na drobno v gladkem jeziku popisuje dogodivščino znamenito od onega jutra, ko se Luka na boj pripravlja, do silnega boja na Grahovcu.

Prvi koledarji ali prve pratike.

Prvi koledar je izdal, kakor se govori, Janez Regiomontan ali Janez Müller iz Kraljevca v Frankonii, okoli leta 1476 na 30 let v Norimbergi, kateri se je sila naglo prodajal, dasiravno se je po 12 cekinov plačeval. — Stari narodi, ki niso znali še pisati, so imeli namesti koledarja neko vrv z vozali, od katerih so vsaki dan enega odvezali. Še o prvih časih Rima so zabijali vsako leto en žebelj v zid Minervinega tempelja in so iz njih števila leta šteli. — Koledarji v Evropi vpeljani se delé v Julijeve ali stare, Gregorjeve, in na novo zboljšane ali državne koledarje. Julijevega je Juli Cesar vpeljal; bil je prvi pri Rimljanih v rabi. Rusi ga imajo še dandanes. Gregorjev je bil vpeljan po zapovedi papeža Gregorja XIII., jezuit Klavij ga je naredil leta 1582. — V novo popravljeni od Ethard Weigel-na, matematikarja v Jeni in od Leibnitz-a v red djan in še bolj natanko narejen, je bil leta 1700 po sklepu državnih stanov v Regensburgu sploh na Nemškem vpeljan. Najstareji koledarji, od katerih se tu in tam naznanila nahajajo, so bili natisnjeni: eden v Avgsburgu leta 1491, eden v Ljubku leta 1519, eden v Rostoku leta 1523 z lesorezi. Najstariji koledar po sedanjih navadni napravi je bil v Hamburgu leta 1546 v šestnajsterki natisnjen. Franški najstareji koledar je bil leta 1576 natisnjen. Največi rimski koledar Janez Köffler-ja je prišel na svetlo v Oppenheimu v Hessen-Darmstadt-u leta 1522. Prva pratika v slovenskem jeziku je bila natisnjena leta 1726 v Avgsburg-u.

Deželni zbori.

Deželni zbor v Ljubljani.

V 16. seji (9. aprila) je bila na vrsti ženitevska privolitev. Poročevalec Ambrož je rekel, da c. k. ministerstvo praša deželni zbor: naj pové: a) ali so kateri in kako zadržki so, ako bi se hotela odpraviti ženitevska privolitev? b) kaj je treba storiti pri tej reči? Nasvetoval je v imenu večine dotičnega odbora, naj deželni zbor odobri predlog, da si kranjski deželni zbor po §. 18. II. deželnega reda varuje pravice sklepati o ženitevske privolitvi, in da slavnej

vlati odgovarja: a) da na Kranjskem po postavi pač ni ženitevske privolitve, vendar pak jo politične gosposke dajo že od 1850. leta; b) ker ta privolitev ustreza potrebam naše dežele, zato naj zbor trdi, da je o tej stvari potreben poseben deželen zakon, kateri naj se deželnemu odboru izroči, da ga osnuje. — Vladni zastopnik opomni, da privolitve so se le dajale do 1863. leta, zdaj se pa ne dajo nič več, in da drugi del odborovega nasveta preseza namene ministerstva, ki je hotelo samo zvediti, kaj o tej reči deželni zbor misli. — Poslanec Anton grof Auersperg pravi, da, če prav je on pod le-temi nasveti zapisan za prvomestnika, vendar uvod in drugi del odborovega nasveta ni po njegovej misli, ker splošna človeška pravica zahteva, da bi vsak človek smel sam s seboj delati, kakor mu je drago, in da tudi ne more deželni zbor imeti pravice, sklepati o ženitevske privolitvi, ker ste obe državni zbornici izrekli, da mora ta pravica ostati državnemu zboru, da pa to le opominja zato, ker je drugje o tej stvari že drugače govoril. — Poslanec Krommer se oglasi, da odbor svoje naloge najbrže ni prav razumel; vlada samo vpraša: ali so kakih zadržki ali ne, ako bi se hotela ženitevska privolitev odpraviti, in kaj bi se moralo o tej reči narediti? Odbor pa vse kaj družega odgovarja ter se poganja, da ima pravico sklepati, kar se tiče teh privolitev, pa vendar je državni zbor že povedal, da ta pravica je njegova, kar je po februarškem patentu tudi res. Naposled svetuje: naj se to poročilo nazaj dá odboru, da drugače presodi vprašanje slavne vlade. — Doktor Toman dokazuje, da ima deželni zbor pravico sklepati o ženitevskih privolitvah, opiraje se na 3. člen carostavnega zakona, oktoberskega diploma, ki pravi, da razun ogerskih dežel, tudi take zakonodajske reči, o katerih nima sklepati samoedini celotni državni zbor, že mnogo let po družih deželah razsojajo skupni sklepi; torej bodo tudi o le-teh stvaréh ukrepali deželni zbori v družbi z državnimi poslanci teh dežel. Ker tedaj ta reč ne spada pred sodbo niti širjega niti ožega državnega zbora, zato mora do nje deželni zbor imeti pravico, kar je tudi potrebno, ako presodimo, kako razne zakone so imele do zdaj naše posamezne dežele, kako razno so izobražene, kako raznih običajev se držé, in za tega del naj bi vlada pustila deželnim zborom, kar deželnim zborom gré. Izkušnje učé, da nam je ženitevska privolitev potrebna. — Poslanec Mulley pravi, da bi se ljudem pač ne smela kratiti pravica svobodne ženitve; al tudi občina (soseska) je družba mnogih ljudi, ktera mora za svoje skrbeti; komur pa v naših občinah ne gré po godu, tak naj se umakne k Beduinom in Zamorcem, kjer gotovo ne najde nikakoršnih ženitevskih privolitev. Govornik podpira odborov nasvet. — Gospod dr. Zupan se oglasi, da ženitevske privolitve sicer v načelu ne more pritrditi; vendar pa misli, da ima deželni zbor pravico, sklepati o le-tej stvari; naposled svetuje, da, ako se pritegne, da je poslanec Krommer to reč prav sodil, ni treba poročila odboru nazaj dajati, ampak potrdi naj se le oddelek a), in vse drugo naj se izbriše. — Poslanec dr. Bleiweis govori (slovenski) za ženitevske privolitve, rekoč, da večina odbora, v katerem je bil tudi on, misli, da je dolžnost vladi povedati, kaj dežela potrebuje in kaj da želi. Ko bi državni zbor bil sklenil, da je po vseh deželah ženitevska privolitev odpravljena in bi ta sklep bilo Njih Veličanstvo potrdilo, gotovo bi ta zakon bil po vsej deželi obudil jako veliko nevoljo. Kadar ministerstvo na presojevanje daje zakone, po katerih se imajo stroški plačevati iz državne denarnice, prav je, da jih izroča državnemu zboru; ali kadar poklada zakone, po katerih imajo posamezne de-

žele s svojimi lastnimi denarji plačevati, takrat je treba deželni zborov povprašati. Na glas moramo reči, da naša dežela neče tega zakona, po katerem bi se vse vprek ženilo in možilo; vse občine bi soglasno odgovorile, da ne privolijo, da bi se odpravile ženitevske privolitve, ktere je do zdaj naša dežela imela celó zakonu vprek. Ni ne res, da je človeku prirojeno v zakon stopiti, ampak prirojeno mu, le po plemenu iti, to pa je dvoje. Človek človeka omejuje, da nihče ne seza predeleč, ker sicer bi prišli v komunizem. Tudi občine, kakor se ugovarja, ne bodo samovoljno kratile ženitevske privolitve, ako ne bode pravega vzroka; res pa je, da ne dadé privolitve, ako bi se hotel ženiti le hlapec ali kak drug vlačug, kakor pravijo na kmetih, le „na roke“ ali celó le „na hlače“, ker se bojé beračev s celo kopo otrok. Tudi zakon svobodnega obrtnijstva in rokodelstva je odprl beraštvu nove vrata. Kdor hoče odpraviti ženitevske privolitve, pa tudi ubraniti potem prevelikej revščini, naj osnuje „Aushilfskasse-Verein für Ehe Kandidaten.“ On priporoča tedaj odborove nasvete. — Poslanec Zagorec (slovenski) pravi, da ne vé, da bi se od 1850. leta v kostanjeviškem kantonu bil kdo ženil brez privolitve, in da se ta navada gotovo ni začela brez potrebe, ker taki ljudje, ki nimajo svojega, kradejo po hostah, po polji, po sadnih vrtéh in po vinogradih. Če ne bode več ženitevske privolitve, potem se poženijo in pomožé vsi hlapci in dekle, in kdo bode v službo jemal take ljudi? Koliko očetov je po deželi, da imajo po čvetero, petero, šestero otrok, pa samo, kadar je veliko delo, služijo po 25 do 30 kr. na dan, veliko dní pa prav nič. Že v odboru sem govoril, za ta nasvèt, pa ga tudi tukaj podpiram. — Na to je še poslanec K o r e n (nemški) govoril za ženitevske privolitve. — Poslanec Deschmann se oglasi zoper ženitevske privolitve, in pravi, da so ostale od tistih časov, ko so ljudjé še bili služni, in torej se ne ujemljó z današnjim časom ter zavirajo osobno svobodo. Rakov pot bode to, če potrdimo zdaj privolitve, ktere so se do zdaj zakonu vprek dajale brez kake ostrošti. Tudi ni res, da bi se brez tacih privolitev množilo beraštvo. Naš deželni zbor naj toraj pravi, da ni nikakoršnega vzroka, da bi se vpeljala ženitevska privolitev. — Ta nasvet ni bil podpiran. Poslanec Svetec (slovenski) pravi, da se mu zdí, da je vsekakor dvomno, kdo ima pravico o tej reči sklepati, ali državni ali deželni zbor; deželni zbor pa ima dolžnost, da si okrožje svojih pravic razširi, in kjer je kaka pravica dvomna, ondi se je treba prijeti tiste misli, ktera nam daje več pravice. Toraj pristopam k odborovemu, ne pa k nasvetu Krommerja; o družem pak ne govorim, ker je že dovolj dokazano, da ženitevske privolitve so želja in potreba naše dežele. — Baron Apfaltern pravi, da deželni zbor ima pravico o tej reči sklepati; on pak da bode glasoval samo za uvod in za razdelek a) odborovega nasveta. — Zadnji je govoril poročevalec Ambrož in dokazoval, da se uboštvó množí po vsej deželi, posebno pa v Ljubljani, ako se ljudjé smejo ženiti in možiti, kakor hoté. Državni zbor se je oziral samo na svobodna načela, beraštva pa ni premislil. Govornik podpira odborov nasvèt. — Ker je bilo danes že pozno, se je samo glasovalo o predlogu Krommerjevem: naj se vsa ta stvar odboru nazaj dá, da ga še enkrat prevdari. Al Krommerjev predlog je bil zavržen, ker samo on, Brolich, Derbitsch in Deschmann so glasovali za-nj. — Naposled je prvosednik bral dopis poslanca dr. žl. Wurzbacha, v katerem se je zavoljo obilnih opravil odpovedal državnemu poslanstvu. — Zbornica, kako jej je žal, da je dr. žl. Wurzbach odstopil od deželnega poslanstva, pokaže s tem, da se je vzdignila s svojih

sedežev. (Dr. žl. Wurzbach je v eni poznejših sej skor da soglasno bil vnovič voljen za državnega poslanca; to občno zaupanje ga je napravilo, da ostane še poslanec državni.)

Dopisi.

Iz Čabra na Hrvaškem 1. maja. Žalostni slučaj sopet se je povratil v naš siromaški i stradajoči kotár (okraj) a naročito v selu Malemlogu, ki je po prilici 2 uri i pol od Čabra. Med 27. do 29. dne pretek. meseca poginilo je troje goved, a dve ste sumnjivi. Mahoma za tem poslal je ovdašnji županijski-kotarski sud županijskega zdravnika, ki je najdel, da omenjeje blago poginilo za govejo kugo, i da je tako v gori nem selu pojavila se nesrečna bolest. Bog i sreča bi dala, da brzo potihne v ovem siromaškem kotaru! Seljaci, ubogi že tako, prišli bi v silne nadloge, ako bi dolgo razsajala pošast medju živinico njihovo.

Tomac, bilježnik.

Iz Gradeca. F. — Glas o smrti Ivana Urbana je bil njegovim nekdanjim sošolcem in znancem — strela iz jasnega neba. Ljubil ga je vsak, kdor ga je poznal. Bil je bistra glava, da ji ni lahko enake. Mislim, da je precej spisov v rokopisu zapustil; njegove „Lade“ tedaj željno pričakujemo.

V Jarenini na Štaj. 3. maja. J. Š. — Nenavadno živo je včeraj po Jarenini bilo; prišlo je bilo okoli 60 dijakov mariborške više gimnazije s svojim g. ravnateljem Adolfom Lang-om in z učiteljem verozakona g. Blažem Slavincem v našo prijazno dolino prvi pomladanski mesec obhajati, pa tudi svojega nekdanjega učitelja verozakona prečastitega dekana J. Matiašiča pozdraviti. — Pri sv. meši, ktero so g. Slavinec služili, je ljudstvo zamaknjeno poslušalo krasno petje Miklošičeve meše, ki ima stokrat večó moč do čutil človeškega srca, kakor pa teatralno neskončno ponavljanje ljudstvu nerazumljivih latinskih besedi. — Po dokončani službi Božji so se v gostivnico podali, kjer se je že juha na mizi hladila in mlade shojene gospodiče k obedu vabila. Po obedu pridejo tihoma pred duhovnišnico ter nam navdušeno zapojejo: „Vstanimo!“ Vstali smo tudi resnično, in smo se vsi skupaj podali na g. dekanov vrt, kjer se je zopet nadepolni mladini postreglo, kolikor je bilo v hitrici mogoče. Veselega zdaj slovenskega, zdaj nemškega petja glas se je razlegal čez hribe in doline naše lepe okolice, pa tudi napitnica se je vrstila z napitnico. Ko je ravnatelj vidil, kako srčnosložno so se dijaki kratkočasili, akoravno so bili Slovenci in Nemci skupaj, je napil napitnico „vedni narodni složnosti mariborških dijakov.“ In „živila narodna složnost!“ je bil gromoviti odgovor na pristojno napitnico. — Pa tudi djansko je ravnatelj pokazal, da mu je resnica, kar je govoril, kajti ko so bili tudi telovadci nam nekoliko svojih vaj pokazali, je on na potu domú sam tirjal, naj tudi „Naprej“ zapojejo, ko so nemško odpeli. In zopet so nemški dijaki s slovenskimi slovensko peli, kakor popred slovenski z nemškimi nemško. Vse nam je bila nova živa priča, da Slovenci nikakor potrebne narodne složnosti ne kalijo, kakor se jim večkrat očita, ampak da tudi drugim narodom radi roko podajo ter se z njimi radujejo; če se le njihni narod ne zaničuje in mu njegove pravice ne kratijo.

Od Šavnice na Štaj. 1. vel. travna. Š. — Lansko leto se je od vseh strani sveta slišalo od velike suše, pa tudi pri nas ni bilo veliko boljše, tako, na priliko, so v Berkovcih kmetovavci komaj po dva voza sená pridelali in en voz otave, druge leta pa desetkrat več. In zategavoljo so kmetije, ki oratno živino redijo, morali že od vélike meše sém sečko delati, da si živino ohra-